

своє прочитання твору. Він задіює літературознавчі та культурологічні поняття, які, з його точки зору, сприяють глибшому розумінню вивчаного тексту. Таким чином, замість готового тлумачення твору автор підручника пропонує учневі самому зануритися в його текст і, спираючись на підручник, створити власну інтерпретацію прочитаного.

Представлена в підручнику «Зарубіжна література. 5 клас» (автори Н. Кадоб'янська, Л. Удовиченко, В. Снегір'ова) методична модель вивчення художнього тексту корелює із сучасними стратегіями інтерактивного читання та комунікації, орієнтована на розвиток різних сторін діяльності читача і сприяє переходу кожного учня на більш високі рівні художнього сприйняття.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola.pdf>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України № 898. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898>
3. Зарубіжна література. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кадоб'янська Н. М., Удовиченко Л. М., Снегір'ова В. В.). К. : Освіта, 2022 [https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/5kl-vidbyr/5kl_Zar-lit%202022%](https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/5kl-vidbyr/5kl_Zar-lit%202022%20)

УДК 378.046.4

Віктор Стрельніков
м. Полтава

КООПЕРАТИВНЕ НАВЧАННЯ (COOPERATIVE LEARNING) ЯК СКЛАДНИК ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Розглядаються модифікації кооперативного навчання (cooperative learning), яке є складником педагогіки партнерства. Розкрито сутність і механізм варіацій означених технологій – «Пилка» (Jigsaw), «Пилка-2» (Jigsaw-2), «навчаємося разом» (Learning Together), організація дослідницької роботи. Вироблено рекомендації щодо доцільності їх застосування у закладах неперервної освіти.

Ключові слова: особистість, особистісно орієнтований підхід, педагогіка партнерства, технологія навчання, кооперативне навчання.

The auther considers modifications of cooperative learning, which is a component of partnership pedagogy. The essence and mechanism of variations of the specified technologies – «Jigsaw», «Jigsaw-2», «Learning Together», organization of research work are revealed. Recommendations have been made regarding the expediency of their use in institutions of continuing education.

Key words: *personality, person-oriented approach, partnership pedagogy, learning technology, cooperative learning.*

Вступ. Педагогіка партнерства є своєрідним простором дитинства, побудованим на засадах рівності, співпраці, діалогу. Вона складає органічну основу концепції Нової української школи, яка спрямована на побудову довіри між дітьми, школою, батьками і соціумом. У свою чергу, кооперативне навчання, яке втілює принципи кооперації (добровільності, демократизму, взаємовигідного співробітництва і взаємодопомоги), є абсолютно сумісним із сучасними тенденціями індивідуалізації, гуманізації і навіть глобалізації освітнього процесу [3, с. 174–179].

У системі освіти педагогіка партнерства стала об'єктом особливої уваги дослідників. Педагогіку партнерства як систему прийомів і методів виховання і навчання на засадах гуманізму, творчого підходу до розвитку особистості розвивали Ш. Амонашвілі, П. Байдаченко, І. Гавриленко, Г. Задорожний, О. Юнова, В. Жураковський, А. Макаренко, І. Мачуліна, З. Сазонова, В. Сухомлинський, Л. Хижняк, В. Шаталов та ін.

Аналіз останніх досліджень [1–5 та ін.] показав зростання уваги як вчених, так і практиків, до технологій кооперативного навчання. Появі назви «*cooperative learning*» (кооперативне навчання) ми зобов'язані професору Е. Аронсону, який розробив технологію кооперативного навчання (1978 р.), так звану «пилку», коли студенти у групі діяли узгоджено, «як зубці пилки» (звідси походить назва технології *Jigsaw* – з англ. ажурна пилка, машинна ножівка).

Зважаючи на напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, метою нашого дослідження є з'ясування сутності і механізму трьох варіацій технологій кооперативного навчання (*cooperative learning*) «Пилка» (*Jigsaw*), «Пилка-2» (*Jigsaw-2*), «навчаємося разом» (*Learning Together*) та вироблення рекомендацій щодо доцільності їх застосування у закладах неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Практичне застосування технології кооперативного навчання відбувалося на кафедрі

філософії і економіки освіти у Полтавській академії неперервної освіти імені М. В. Остроградського під час проведення лекцій «Культура самовираження та лідерство в освіті: життєтворчі перспективи особистості педагога та його інноваційна компетентність», практичних занять «Розвиток соціальних навичок та компетенцій педагога-фасилітатора» і круглих столів «Громадянська та соціальна компетентності: формування культури демократії і рефлексивної компетентності». Особливістю кооперативного навчання було одночасне відтворення соціального і предметного змісту професійної діяльності слухачів курсів у закладі неперервної освіти, кооперативне навчання у мікрогрупах за онлайн-навчання на основі принципів кооперації, співпраці і взаємодопомоги, а не лише спільного виконання завдань.

Перевагою кооперативного навчання слухачів курсів у закладі неперервної освіти є його використання в різних сферах діяльності, бо воно дає можливість за короткий проміжок часу розвинути важливі професійні навички і вміння. У широкому розумінні слова воно є ефективною практикою психолого-педагогічного впливу [3, с. 174–179].

Застосовувався механізм технології кооперативного навчання (cooperative learning) професора Е. Аронсона «Пилка», який є таким: а) слухачі курсів у закладі неперервної освіти організуються в групи переважно із шести осіб для опрацювання матеріалу дослідження, що розбитий на фрагменти (логічні або значеннєві блоки); б) кожен член групи знаходить і досліджує матеріал зі свого питання; в) потім слухачі курсів, які вивчали ці ж питання, але були у різних групах, зустрічаються й обмінюються здобутою інформацією, що називається «зустрічню експертів»; г) потім слухачі курсів повертаються у свої групи і розповідають іншим членам групи той матеріал, який дослідили самі; д) інші члени групи, діючи як зубці однієї пилки, доповідають про свою частину завдання.

Єдиним шляхом для освоєння матеріалу усіх фрагментів є уважне слухання членів своєї команди й робити записи, ніяких додаткових зусиль з боку педагога закладу неперервної освіти не потрібно. Слухачі курсів кровно зацікавлені, щоб усі члени групи сумлінно виконали своє дослідницьке завдання, тому що це впливає на їхні знання й підсумкову оцінку. Звітує з усієї дослідницької теми кожний член групи окремо і вся команда в цілому.

Застосовувалася модифікація технології «Пилка-2» (Р. Славін, 1986 р.), яка передбачала менші команди слухачів курсів у закладі неперервної освіти – 4-5 осіб. Механізм означеної технології тут вже відрізнявся: а) не кожен член групи слухачів курсів одержував окрему частину загальної дослідницької роботи, а вся команда працювала над усім дослідницьким матеріалом; б) кожен член групи мав спеціалізуватися на якійсь темі дослідження, розробляв її особливо ретельно і ставав у цій темі експертом; в) проводилися зустрічі експертів з різних груп; г) наприкінці циклу всі слухачі курсів у закладі неперервної освіти проходили індивідуальний контрольний тест; д) результати слухачів курсів у закладі неперервної освіти підсумовувалися, а команда, яка набрала найбільше балів, нагороджувалася.

Застосовувався у закладі неперервної освіти також механізм технології «*навчаємося разом*» (*Learning Together*) (розроблений в університеті штату Міннесота у 1987 р. Девідом і Роджером Джонсонами): а) група слухачів курсів у закладі неперервної освіти поділялася на різномірні за рівнем професійної компетентності учасників команди по 3-5 осіб; б) кожна команда одержувала одне дослідницьке завдання, що є складником дослідницького завдання більшої теми, над якою працювали всі слухачі курсів; в) у результаті спільної роботи всієї групи слухачів курсів в цілому і окремих команд досягалося засвоєння всього матеріалу дослідження; г) діяли основні принципи технології – нагороди всій команді, індивідуальний підхід, рівні можливості; д) група слухачів курсів одержувала нагороди залежно від досягнень кожного слухача курсів. Велика увага педагога закладу неперервної освіти має приділятися комплектуванню груп слухачів курсів, урахуванню індивідуальних і психологічних особливостей кожного слухача курсів, виробленню дослідницьких завдань для кожної групи.

Також застосовувався механізм технології *організації дослідницької роботи* слухачів курсів у закладі неперервної освіти (розроблений професором Ш. Шараном, Університет Тель-Авіва, 1976 р.): а) акцент робився на самостійну діяльність, індивідуальну роботу слухача курсів у групах також до шести осіб; б) слухача курсів самі вибирали частину загальної дослідницької теми; в) потім у малих групах взята підтема розбивалася на індивідуальні дослідницькі завдання для окремого слухача курсів; г) кожен слухача курсів у такий спосіб

мав зробити свій внесок у загальну справу; д) дискусії, обговорення в групах давали можливість ознайомитися з дослідницькою роботою будь-якого слухача курсів; е) на основі завдань, виконаних кожним слухачем курсів спільно складалася єдина дослідницька доповідь, що презентувалася перед усіма слухачами.

Організація групових дискусій, спільна робота над дослідницькими проєктами, сприяла перенесенню пізнавальної дослідницької діяльності на чільне місце у самостійній і колективній діяльності слухачів курсів у закладі неперервної освіти. Досягнуті успіхи дослідницької діяльності впливають на результат групової і колективної роботи слухачів курсів, вбираючи в себе підсумки роботи усього колективу і всіх членів групи. Кожен слухач курсів у закладі неперервної освіти користувався знаннями, які отримав у ході власної самостійної роботи та роботи в команді слухачів курсів, під час узагальнення результатів дослідницької діяльності, їх обговорення.

Виокремимо вимоги до учасників спілкування у технологіях кооперативного навчання, які забезпечують особистісний і професійний розвиток слухачів курсів у закладі неперервної освіти: а) доброзичливість, відсутність агресивності; б) можливість вільного прояву почуттів, що значно підвищує здатність до творчості; в) розвинута емпатія (уміння співпереживати, співчувати, уміння відчувати психологічний стан іншої людини); г) використання способів ненасильницького спілкування – надання свободи вибору, довіра, акцент на позитивному, зняття чи обмеження заборон у поведінці, заохочення відповідей, авансування похвали, можливість допущення помилок тощо; д) уміння розуміти, приймати і визнавати думку іншої людини; е) розвиток уміння сприймати педагогічні ситуації (відповіді слухачів курсів, їхні пропозиції) як такі, що вимагають обдумування, міркування, вирішення, сприймати їх як проблемні ситуації; є) володіти психотехнікою, ігротехнікою і процесами діалогової взаємодії з іншою особистістю.

Висновки. Отже, можливості кооперативного навчання для розвитку професійної компетентності слухачів курсів у закладі неперервної освіти як суб'єктів підвищення кваліфікації визначаються підтримкою професійно-орієнтованого середовища курсового навчання; у закладі неперервної освіти слухачі курсів беруть участь в організації середовища підвищення кваліфікації; з організацією кооперативного навчання

створюється соціально-орієнтований простір підвищення кваліфікації, допомагає слухачу курсів осмислити свою професійну компетентність і себе як особистість і професіонала; кооперативне навчання допомагає розвитку цілісного позитивного світогляду на основі розкриття відповідних вітчизняній і європейській освітній традиції основних професійних життєвих цінностей і моральних норм; він зможе знайти сенс свого життя і роботи у професії.

Можливо, наш досвід кооперативного навчання під час проведення лекцій «Культура самовираження та лідерство в освіті: життєтворчі перспективи особистості педагога та його інноваційна компетентність», практичних занять «Розвиток соціальних навичок та компетенцій педагога-фасилітатора» і круглих столів «Громадянська та соціальна компетентності: формування культури демократії і рефлексивної компетентності», може бути трансльований іншими закладами неперервної освіти.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Кооперативне навчання магістрів педагогіки вищої школи. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9156>.

2. Стрельников В. Ю. Інтенсивне кооперативне навчання майбутніх фахівців. *Якість вищої освіти : чинники формування конкурентоспроможності випускників* : матеріали XXXIX Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 23–24 січ. 2014 р.) : у 2 ч. Полтава : ПУЕТ, 2014. Ч. 1. С. 210–212.

3. Стрельников В. Ю. Можливості кооперативного навчання для формування й розвитку громадянської культури молоді. *Формування громадянської культури в Новій українській школі: традиційні та інноваційні практики* : збірник матеріалів конф. / За заг. ред. Г. Л. Єфремової, С. М. Луценко, Л. П. Івашини. РВВ СОІППО, Суми, 2020. С. 174–179.

4. Стрельников В. Ю. Техніки нейролінгвістичного програмування для створення кооперативних взаємин зі студентами. *Превентивна безпека людини в сучасних умовах* : матеріали Міжвузівського круглого столу, присвяченого Всесвітньому дню охорони праці (м. Полтава, 28 квіт. 2017 р.). Полтава : ПУЕТ, 2017. С. 26–28.

5. Стрельников В. Ю. Формування колективного суб'єкта у інтенсивному кооперативному навчанні майбутніх економістів. *Науковий вісник ПУЕТ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 6 (51). С. 200–205.